

BOLALARDA QANDLI DIABET KASALLIGINI DAVOLASH VA PARVARISHLASH

Sadullayeva Zulayho Alisherovna

Urganch Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

“Terapiya” kafedrası bosh o’qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15037689>

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda bolalarda ko’p uchrayotgan kasallik - qandli diabet kasalligining kelib chiqish sabablari, uni davolash va parvarishlash bo’yicha ma’lumotlar berib o’tildi.

Kalit so’zlar: Diabet, insulin, tibbiy nazorat, intensiv rejim, diyetoterapiya, jismoniy faollik, shakarni kamaytiradigan tabletkalar.

Abstract. This article provides information on the causes of the origin of the disease - diabetes mellitus, which is most common in children today, its treatment and care.

Keywords: Diabetes, insulin, medical control, intensive regimen, dietotherapy, physical activity, sugar reduction pills.

Bugungi kunda qandi diabetga chalingan bolalar tobora ko’payib borayotgani dunyo ahlini jiddiy tashvishga solmoqda. Ushbu kasallik yosh bolalar, hatto, chaqaloqlar orasida ham ko’p uchramoqda.

Qandli diabet - bu metabolik kasalliklar majmuasi, bu tomirlarda glyukoza konsentratsiyasining ortishi bilan birga keladi. Ushbu holatning ko’payishiga sabab insulin ishlab chiqarishning buzilishi yoki uning ta’sirining pasayishi hisoblanadi. Kichkintoylarda diabet eng ko’p uchraydigan endokrin kasallikdir.

Bola har qanday yoshda kasal bo’lib qolishi mumkin, ammo ko’pincha gormonal o’zgarishlar paytida maktabgacha yoshdagi va o’spirinlarda kasalliklar uchraydi.

Bolalardagi diabet, qoida tariqasida, kattalarga qaraganda og’irroq va rivojlanishiga moyil.

Insulinga bo’lgan ehtiyoj doimiy ravishda o’zgarib turadi, ota-onalar ko’pincha glikemiya o’lchashga va yangi sharoitlarda gormon dozasini qayta hisoblashga majbur bo’ladilar. Insulinga sezgirlik nafaqat yuqumli kasalliklarga, balki faollik darajasiga, gormonal sur’atlar va hatto yomon kayfiyatga ham ta’sir qiladi.

Doimiy davolanish, tibbiy nazorat va ota-onalarning diqqat-e’tiborida kasal bola muvaffaqiyatli rivojlanadi va o’rganadi.

Bolalarda qandli diabetni uzoq vaqt davomida standart usullar bilan qoplash har doim ham mumkin emas, glikemiya odatda balog’at oxirida barqarorlashadi.

Bolalarda diabetning sabablari:

Ko'pincha bolada diabet quyidagi omillar ta'siridan keyin aniqlanadi:

- Bolalardagi yuqumli kasalliklar - suvchechak, qizamiq, qizilcha va boshqalar. Shuningdek, diabet gripp, pnevmoniya yoki tomoqning jiddiy og'rig'i bo'lishi mumkin. Ushbu xavf omillari 3 yoshgacha bo'lgan chaqaloqlarda ayniqsa xavflidir.

- Jinsiy balog'at davrida gormonlar faol ravishda chiqarilishi.

- Uzoq davom etadigan va yolg'iz bo'lgan psixologik ortiqcha kuchlanish.

- Asosan bosh va qorin jarohatlari.

- Bolaning stoliga muntazam ravishda urilib turadigan yuqori yog'li yog'li ovqatlar, ayniqsa harakat yetishmovchiligi bilan birga, 2-toifa kasallikning asosiy sababidir.

- Dori vositalaridan, birinchi navbatda glyukokortikoidlar va diuretiklardan oqilona foydalanish. Immunomodulyatorlarning xavfli bo'lishi mumkinligi haqida shubhalar mavjud, ular Rossiyada odatda deyarli har bir sovuq uchun buyuriladi.

Bolalarda qandli diabetning asosan 1-turi uchramoqda. Organizmda insulin yetishmovchiligi hisobiga bemorlarda tez-tez peshobga chiqish, suyuqlikni ko'p miqdorda ichish, holsizlik, ozib ketish kabi ilk belgilar kuzatiladi.

Qandli diabetning 1-turi nasldan-naslga o'tadi. Agar qat'iy parhezga amal qilinib, jismoniy faollik ta'minlansa va bolaning doimiy holati nazorat qilib borilsa, kasallik alomatlarining oldi olingan bo'ladi.

Agar aksi bo'lsa, ko'z, buyrak faoliyatida buzilish kuzatiladi.

Mayda va katta qon tomirlaridagi asoratlar bilan birga, bo'y o'smasligi va jinsiy rivojlanishning orqada qolish holatlari ro'y beradi. Ushbu belgilar qandli diabetning kechki asoratlaridan hisoblanadi.

Farzandiga qandli diabet 1-tur tashxisi qo'yilgan ota-onalar dastlab o'g'il-qizlarining maxsus maktablar, ya'ni diabet: o'z-o'zini nazorat qilish maktablarida ta'lim olishlariga sharoit yaratishi shart.

Bunday maktablar har bir viloyat endokrin dispanserlari qoshida ochilgan.

Bu yerda diabetga chalingan bolalar o'z-o'zini nazorat qilishi, gipoglikemiya va ketoatsedozga shubha qilinganda qondagi glyukozani aniqlashni o'rganadi.

Qandli diabetni davolash usullari:

1-toifa diabetni davolash. Bolalarda uchraydigan 1-toifa diabet majburiy insulin terapiyasini talab qiladi. Bu kasallik tashxis qo'yilgandan so'ng darhol boshlanadi va hayot davomida davom etadi.

Endi o'zingizning insuliningizni sun'iy bilan almashtirish diabet kasalligi bo'lgan bolaning hayotini saqlab qolishning yagona usuli. Targ'ib qilingan past uglevodli diet glikemiyaning sezilarli darajada kamaytirishi mumkin, ammo bu kasallikning o'rnini qoplay olmaydi, chunki glyukoza qonga nafaqat oziq-ovqat orqali, balki uglevod bo'lmagan birikmalardan iborat jigar orqali kiradi.

Muqobil usullar umuman hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin. 1-toifa diabet bilan beta-hujayralar yo'q, insulin ishlab chiqarilmaydi. Bunday sharoitda biron bir mo'jizaviy davolash shaklarni normal darajada ushlab tutolmaydi.

Insulinni tanlash va ota-onalarni glisemik nazorat qilish qoidalariga o'rgatish kasalxona sharoitida amalga oshiriladi, kelajakda bu yerda yetarlicha kuzatuv bo'ladi. Insulin terapiyasi boshlanganidan so'ng, saqlanib qolgan beta-hujayralar o'z faoliyatini vaqtincha tiklaydilar, in'ektsiyalarga bo'lgan ehtiyoj sezilarli darajada kamayadi. Ushbu hodisa asal oyi deb nomlanadi.

Bir hafta yoki bir yil davom etishi mumkin. Shu vaqt ichida bolaga kichik dozada insulin olish kerak. Davolanishdan butunlay voz kechish mumkin emas.

Asal oyidan keyin bola qisqa va uzoq gormondan foydalanib, insulin terapiyasining intensiv rejimiga o'tkaziladi. Oziqlantirishga alohida e'tibor beriladi, uni har gramm uglevodlarni hisobga olish kerak.

Diabetes mellitusning o'rnini to'ldirish uchun hisobga olinmagan atıstırmalıklar butunlay yo'q qilinishi kerak.

Insulinni teri ostiga turli usullar bilan kiritish mumkin. Shprits eskirgan usul deb hisoblanadi va bolalarda kamdan-kam qo'llaniladi. Ko'pincha shpritsli qalamlardan foydalaniladi, ular deyarli og'riqsiz in'ektsiyalarni amalga oshirishga imkon beradi. Maktab yoshiga kelib, bola allaqachon ukol qilishni biladi, biroz vaqt o'tgach, shprits qalamini to'plashni va unga kerakli dozani qo'yishni o'rganadi. 14 yoshga kelib, xavfsiz ongli diabetga chalinganlar insulinni o'zlari hisoblashlari mumkin va bu masalada ota-onalaridan mustaqil bo'lishlari mumkin.

Qabul qilishning eng zamonaviy yo'nalishi insulin nasosidir. Uning yordami bilan glikemiyaning eng yaxshi natijalariga erishish mumkin. Rossiyaning mintaqalarida uning mashhurligi notekis, qaerdadir (Samara viloyati) bolalarning yarmidan ko'pi unga, biron joyga (Ivanovo viloyati) - 5% dan ko'p bo'lmagan joyga o'tkaziladi.

2-toifa diabetni davolash. 2-toifadagi kasalliklar tubdan farq qiladigan sxemalar bo'yicha davolanadi. Terapiya quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Diyetoterapiya. Uglevodlarning kam ovqatlanishi, kekler va shirinliklarni to'liq chiqarib tashlash.

Sekin-asta normal vazn yo'qotish uchun kaloriya nazorati. Qon tomir kasalliklarining oldini olish uchun to'yingan yog 'miqdori cheklangan. Oziqlanishning asosi sabzavot va yuqori proteinli ovqatlardir.

Jismoniy faollik. Faoliyat darajasi individual ravishda tanlanadi. Dastlab, bu o'rtacha zichlikdagi yuk bo'lishi mumkin - uzoq vaqt (kamida 45 daqiqa) tez yurish, suzish. Haftada kamida 3 ta mashg'ulot talab qilinadi. Jismoniy holati yaxshilanishi va vazn yo'qotishi bilan diabetga chalingan bola har qanday sport bo'limida muvaffaqiyatli qatnashishi mumkin.

Shakarni kamaytiradigan tabletkalar. Planshetlardan bolalarga faqat metformin ruxsat etiladi, undan foydalanish 10 yoshdan boshlab tasdiqlangan. Preparat gipoglikemiya keltirib chiqara olmaydi, shuning uchun uni kattalar doimiy kuzatuvizisiz ishlatish mumkin. Metforminni qabul qilganda, rivojlanish va jinsiy balog'atga etishishni qo'shimcha tekshirish kerak. Bolalarda boshlang'ich doza 500 mg, eng yuqori chegarasi 2000 mg.

Insulin. Qandli diabetning dekompensatsiyasini bartaraf etish uchun juda kamdan-kam hollarda, odatda vaqtincha buyuriladi. Ko'pgina hollarda bazal insulin etarli, bu kuniga 2 martagacha AOK qilinadi.

Diabetga chalingan bolalar quyidagicha parhez qilishlari lozim:

Ushbu kasallikka chalingan bolalar kundalik ratsioniga taomnomasiga oqsil, yog', uglevod, vitamin va mikroelementlar kiritiladi. Uglevodlarni iste'mol qilishda ularning glikemik indeksiga e'tibor beriladi.

Glikemik indeksi past bo'lgan mahsulotlar, masalan, dukkaklilar, suli, sabzavotlar qondagi qand miqdorini sekin ko'taradi.

Diabet bilan og'rigan bolalar kun davomida 5-6 mahal ovqatlanishi, jumladan, 3 mahal asosiy taomlanish va oraliq vaqtda qo'shimcha ovqatlanish tavsiya etiladi.

Parhezga rioya qilinganda qondagi qand miqdorining keskin ortishi va shu bilan birga, qandning turli a'zo va to'qimalarga nojo'ya ta'siri oldi olinadi, qabul qilinayotgan insulin dozasi korektsiyalash oson bo'ladi.

Shuning uchun bolalar va ularning ota-onalari iste'mol qilinayotgan uglevodlarni hisoblashni bilishlari lozim.

REFERENCES

1. Ибрагимов Тахир «Можно ли побороть сахарный диабет» Ташкент-2019 148 б.
2. Бутрова С.А. От эпидемии ожирения к эпидемии сахарного диабета // Междунар. эндокринол. журнал -2013. No 2 (50).

3. Лолтарёв С.С., Курцина И.Т. Физиология пищеварения. Учебн. Пособие. М.: "Высшая школа". 1984. -С. 87-100.
4. Анциферов, М. Б. Синдром диабетической стопы : диагностика, лечение и профилактика.. -Москва : Медицинское информационное агентство, 2013. -304 с.
5. Назарова С.К. Совершенствование сестринского ухода за больными с сахарным диабетом на амбулаторнополиклиническом уровне. / Тухтаева Д.М. Научный журнал "Интернаука" № 19(195), часть1, 2021г.